

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ

Εἰς τὴν Θράκην τὰ Χριστούγεννα ἐωρτάζοντο μὲ μεγάλην χαράν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἔθιμον τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων νὰ τρώγουν χοιρινὸ κρέας, διενηργεῖτο μεγάλο ἐμπόριον χοίρων. Εἰς τὰ βορειότερα μέρη ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ δασώδεις περιοχαὶ καὶ ἀφθονεῖ τὸ βαλανίδι, ἐτρέφοντο χοῖροι κατὰ πολυάριθμα κοπάδια καὶ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων, εἰδικοί ἐμποροὶ, λεγόμενοι τζελέπηδες, μετέφερον αὐτοὺς εἰς τὰ νοτιώτερα μέρη διὰ ξηρᾶς καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦν κανένα μέσον συγκοινωνίας. Αἱ ἀφηγήσεις αὐτῶν, ὁδηγοῦντες μὲ τοὺς βοηθοὺς των διὰ μέσου τῶν παγετῶνων καὶ τῶν χιόνων τοὺς χοίρους των καὶ διασχίζοντες ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τῆς θαλάσσης ὁλόκληρον τὴν Θράκην, ἦσαν λίαν

ἐνδιαφέρουσαι, διότι δὲν ἔλειπον αἱ περιπέτειαι καὶ αἱ συγκρούσεις αὐτῶν μὲ διάφορα στοιχεῖα.

Καθιερωμένη ἡμέρα καθ' ἣν ἐξελκύνουν (τὰ ἐσκάριζαν, ὡς ἔλεγον) ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἀγορᾶς ἦτο ἡ 12η Δεκεμβρίου, ἥτοι τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ ἔφθανον κατὰ τὰς παραμονὰς εἰς τὴν παραλίαν.

Ἀξιόλογον κέντρον ὅπου συνήρχοντο πολλοὶ ἐμπορευόμενοι διὰ νὰ ἀγοράσωσι χοίρους ἀπὸ τοὺς τζελέπηδες ἦτο τὸ χωρίον Αὐδήμιον. Οἱ κάτοικοι τοῦ Αὐδημίου ξενητευόμενοι διαρκῶς, δὲν διέκοπτον τὸν δεσμόν των μὲ τὴν ἰδιαιτέραν των πατρίδα. Γνωρίζοντες δὲ καλῶς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν, ἦσαν μοναδικοὶ διὰ τὸ ἐμπόριον αὐτὸ τῶν χοίρων· διὸ καὶ ἠνάγ

καζον τοὺς ἄλλους ἐμπόρους νὰ ἐρχονται εἰς Αὐδήμιον πρὸς συνάντησιν των. Τὸ χωρίον τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐλάμβανε ἐξαιρετικὴν ὄψιν. Τὰ καφενεῖα ἦσαν κατὰ μέσται καὶ διαρκῶς ἐγίνοντο ἀγοραπωλησαί.

Πλὴν ὁμῶς τῶν μεταφερομένων ἐκ τῶν βορείων μερῶν, ὑπῆρχον καὶ θρεπτοὶ χοῖροι, τοὺς ὁποίους ἔτρεφον πολλοὶ εἰς τὰς οἰκίας των καὶ οἱ ὅποιοι διέφερον ἀπὸ τοὺς τοῦ ἐμπορίου. Ἐκτὸς δὲ ἦσαν περισσότερον θρεμμένοι, ἦτο καὶ τὸ κρέας των νοστιμώτερον, τὸ δὲ λίπος των ἦτο στερεώτερον καὶ δὲν ἔλυνε εὐκόλως. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἦτο καὶ τὸ κύριον γνώρισμά των.

Αἱ κοινότητες τῆς Θράκης τὰς ἡμέρας αὐτὰς πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν κατοίκων ἐκοπτοὶν νομίσματα ἐκ χαρτονίου, μικρᾶς ἀξίας (μιάς δεκάρας) τὰ ὁποῖα ἐκυκλοφόρουσαν ἐντὸς τῆς κοινότητος καὶ ἠδύναντο οἱ κάτοχοι αὐτῶν νὰ τὰ κόπτωσιν εἰς δύο ἢ καὶ εἰς τέσσαρα τεμάχια, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν των, ὁπότε καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν μετεβάλλετο εἰς τὸ ἥμισυ ἢ εἰς τὸ τέταρτον τῆς δεκάρας. Εἶχον δὲ ἐπάνω τὴν σφραγίδα τῆς κοινότητος καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο τὸ περισσότερον διὰ τὴν ἀγορὰν κηρίων καὶ εἰς τὴν περιφορὰν τοῦ δίσκου τῆς ἐκκλησίας.

Αἱ ἐκκλησαί ἐσήμαινον ὀλίγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἦσαν δὲ ὑποχρεωμένοι ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἐπήγαιναν εἰς τὰ σπίτια των καὶ ἐκάθηντο εἰς τὴν τράπεζαν.

Σύνθηδες φαγητὸν ἦσαν αἱ οὖματιές, ἦτοι τὰ ἐντερα τοῦ χοίρου γεμισόμενα μὲ ρύζι ἀναμεμιγμένον μὲ ἐντόσθια ψιλοκομμένα καὶ μὲ διάφορα μυρωδικά, καὶ ἀποῦ ἐμαγειρεύοντο ἔβαζαν αὐτολόμονο καὶ ἐγίνετο ὠραία σούπα. Ὑπῆρχε δὲ ἔθιμον νὰ μοιράζον τὴν ὥραν ἐκείνην, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸ φαγητὸν αὐτὸ οἱ εὐπορώτεροι εἰς διαφόρους πτωχοὺς συγγενεῖς των καὶ φίλους των, οἱ ὅποιοι, εἴτε διὰ λόγους βαρυντάτου πένθους, εἴτε ἐξ ἄλλης αἰτίας δὲν θὰ ἐμαγείρευον τὴν νύκτα ἐκείνην.

Τὸ ἀπόγευμα ἐγίνετο λειτουργία

μετ' ἀρχιεπισκόπου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον μέρος ὅλοι οἱ ἱερεῖς καὶ ἀποτελοῦντες χορὸν ἑψάλλον πρὸ τῆς Ὁραίας Πύλης, ἐκ τούτου δὲ οἱ χωρικοὶ ἔλεγον δὲ «χορεῦνα οἱ παπάδες», ἢ «ἄντε νὰ πᾶμε σ' ἐκκλησιὰ νὰ διοῦμε ποὺ θὰ χορέψῃ οἱ παπάδες».

Ἐκτὸς δὲ τῶν σημάτων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι εἰδοποιοῦντο περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς θείας λειτουργίας, ὑπῆρχε καὶ εἰδικὸς κῆρυξ, λεγόμενος «κράχτης», ὅστις περιερχόμενος εἰς τὸ χωρίον ἐφώναζε ψάλλον παρατεταμένως: «Ἡ ὥρα τῆς ἐκκλησίας ἐφθάσε, ὠρίσατε σὴν ἐκκλησίαν». Ἐνίοτε ἔκρουε καὶ τὰς θύρας τῶν πλέον ἐπισήμων, διότι ἐὰν δὲν παρευρίσκοντο ὅλοι οἱ προὔχοντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁ ἱερεὺς ἐβραδυπόρει καὶ δὲν ἔλεγε τὸ «Χριστὸς γεννᾶται».

Ὁ κράχτης αὐτὸς ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ κατὰ τὰς κηδεῖας, ἀγγέλλον διὰ τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἀποθανόντος καὶ κατέληγε εἰς τὸ στερεότυπον: «ὠρίσατε στὸ λείψανον».

Ἡ ἐορτὴ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἤρχιζεν ἀπὸ τὸ πρῶν τῆς παραμονῆς. Τὰ παῖδιά, ὅπως καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, περιήρχοντο εἰς τὰ σπίτια καὶ ἔλεγον τὰ κάλλαντα, πλὴν δὲ τῆς ἀναγγελίας τῆς γεννήσεως τοῦ θείου βρέφους καὶ τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου ἔτους ἔλεγον καὶ πολλὰ ἐγκώμια διὰ τὰ πρόσωπα τοῦ σπιτιοῦ. Ἠρχίζον δὲ ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην:

Σένα σὲ πρέπ' ἀφέντη μου
καρέκλα ἀσημένια,
γιὰ ν' ἀκουμπᾷ ἡ μέση σου
ἢ μαργαριταρένια.

Καὶ πάλι ξαναπρέπει σου
στὶς λίρες νὰ καθήσης,
μὲ τόνα χέρι νὰ μετρᾷς
μὲ τάλλο νὰ δανίζης.

κ.τ.λ. Εἰς δὲ τὴν Κωνσταντινουπόλιν:

Σένα σὲ πρέπ' ἀφέντη μου
ὦρα καὶ καλαμάρι,
μπουγιούτζα σαμουρόγουννα
καὶ σπῖτι στοὺς Φανάρι.

Διὰ τὴν οἰκοκυρὰν μεταξὺ ἄλλων ἔλεγον:

Ὅταν σ' ἐγέννα ἡ μάνα σου
ὅλα τὰ δέντρα ἀνθοῦσαν

καὶ τὰ πουλιὰ ἀπ' τὶς φωλῆς
καὶ κείνα κεληθοῦσαν.

Ὅταν σειστῆς καὶ λυγιστῆς
καὶ πᾶς στήν ἐγκλησίά σου,
βάξεις τὸν ἥλιο πρόσωπο
καὶ τὸ φεγγάρι στήθος
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερό
βάξεις καμαροφρύδι.

Διὰ τὸν υἱόν:

Κυρά μου τὸν ὀνίσκα σου,
κυρά μ' τὸν ἀκριβό σου,
στὰ γράμματα τὸν ἔβανες
παπὰ γιὰ νὰ τὸν κάνης.

κ.τ.λ. Καὶ διὰ τὴν κόρην:

Κυρά μ' τὴ θυγατέρα σου
νύφη νὰ τὴ στολίσης
μὲ τὰ χρυσὰ τὰ στέφανα
καὶ τὰ ἀργυρῆς λαμπάδες
καὶ μὲ τὰ σουρλοντούμπανα
καὶ τοὺς μπαμπουχανάδες.

κ.τ.λ. Ὅταν δὲ ἐξηντιοῦντο τὰ ἐγκώ-
μια καὶ ἀκόμη δὲν ἐκατέβαιναν ἡ οἰ-
κουρὰ νὰ ξενιάσῃ (φιλοδορήσῃ),
ἔλεγαν:

Ἐφαγαμε τὸν πετεινὸ
θὰ φάμε καὶ τὴν κότα,
δώστε μας καὶ τὸν κόπο μας
νὰ πᾶμε σ' ἄλλη πόρτα.

— Καὶ τὴ χρόν'! καὶ εἰς ἕτα (ἕτη) πολλὰ!

Ἐὰν δὲ καὶ πάλιν δὲν συνεκινουῖν-
το οἱ οἰκοδόμοί, τότε ἤρχιζον αἱ
σατυρικά παραλλαγὰ ἐκ τῶν ὁποί-
ων παραθέτομεν τὰς ἐξῆς:

Σίνα σὲ πρέπ' ἀφέντη μου
νιτροβᾶς καὶ δοκανίκι
νὰ σὲ τραβοῦνε τὰ σκυλιὰ
καὶ πέντε δέκα λύκοι.

Κυρά μ' τὴ θυγατέρα σου
βάλτηνὰ στὸ ζεμπίλι
καὶ κρέμασέ τὴν ἀψηλά
νὰ μὴν τὴν τρῶν οἱ ψύλλοι!

καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα παραλείπομεν.

Τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Πρω-
τοχρονιάς τὰ ἔλεγαν μικρὰ παιδιὰ,
ἕως 12 ἐτῶν, ἀπὸ τὸ πρῶτο ἕως τὸ
μεσημέρι τῆς παραμονῆς. Τῶν Φώ-
των ὅμως τὰ ἔλεγαν καὶ παιδιὰ μι-
κρὰ ἕως τὸ μεσημέρι τῆς παραμονῆς,
ἀλλὰ τὰ ἔλεγαν καὶ μεγάλοι τὴν νύ-
κτα, οἱ ὁποῖοι ἐγύριζαν μὲ φανάρια
εἰς τὰ σπίτια, τὰ δὲ φιλοδομήματα
ἐρρίπτοντο ἀπὸ τὸ παράθυρον, τυλι-
γμένα μέσα εἰς ἓνα πανί, τὴν ἄκραν
τοῦ ὁποίου ἤναπτον, διὰ νὰ φανοῦν
ἐκεῖ ποὺ θὰ ἐπιπταῖ.

Ε. Ζ.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΔΙΚΗΜΕΝΟΙ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ΤΟΥ κ. ΤΑΚΗ ΜΑΝΕΤΤΑ

Θεμιστοκλῆς!...

Καὶ τί δὲν κλείει μέσα του τὸ δοξα-
σμένο τοῦτο ὄνομα!...

Ἡ θύμησί του μᾶς φέρνει στὸ νοῦ τὸ
δημιουργὸ τῆς δόξας καὶ τοῦ μεγαλείου
τῶν Ἀθηνῶν, τὸ μεγαλοφυὲς πολ. τικὸ
ποῦ ἐκτίσας τὸν Πειραιᾶ, τὸν διοργανωτὴ
τοῦ ἰσχυροῦ ἐκ 200 τριήρων Στόλου, τὸ
δεξιὸ διπλωμάτη ποῦ ἔνωσε ὅλους τοὺς
Ἕλληνας σὲ κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Περ-
σῶν, τὸν ἐνδοξο ναύαρχο τοῦ Ἀρτεμη-
σίου καὶ τῆς Σαλαμῖνος, τὸ μεγάλο ἐ-
ξόριστο!...

Σὲ κάθε μεγάλο κίνδυνο οἱ Ἀθηναῖοι
τρέχαν κοντὰ του καὶ ὅταν πιά ὁ κίνδυ-
νος δὲν τοὺς φόβιζε τὸν λησιμονοῦσαν καὶ
στὸ τέλος δὲν δίστασαν νὰ τὸν ἐξοστρα-
κίσουν.

Στὰ 470 π. Χ. τὸν μέγαν αὐτὸν
ναῦν, ποῦ τόσο ἦταν ἀκόμα χρήσιμος
στὴν πατρίδα του τὸν ἐξώρισαν καὶ στὰ
461, εἴκοσι χρόνια ὕστερα ἀπ' τὴ ναυ-
μαχία τῆς Σαλαμῖνος, πέθανε ἀξάφνα
στὴ Μαγνησία μακρὰ ἀπ' τὴν πατρίδα
του, ποῦ τόσο ἀγάπησε καὶ ἐδόξασε, μὲ
τὴν ψυχὴ του πλημμυρισμένη ἀπ' τὸ
δηλητήριο τῆς ἀχαριστίας. Πέθανε μα-
κρὰ ἀπ' τὴν πατρίδα του, ξένος τοῦ βα-
σιλέως τῶν Περσῶν. Ὁ Θεουκιδίδης μᾶς
βεβαιεῖ ὅτι πέθανε ἀπὸ ἀρρώστεια, ἡ δὲ
παραδόσις ἀναφέρει ὅτι ἠτόκτονήσε μὲ
αἷμα ταύρου.

Ἡ Νέμισις ὅμως θέλησε νὰ διασωθῇ
ὡς τὰ σήμερα ἓνα ὄστρακο ἀπὸ τὰ τόσα
τῆς καταδίκης του στὴν ἐξορία μὲ τὴν
ἐπιγραφή «Θεμιστοκλῆς Φρεάριος» μέ-
σα στὸ ἱερὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς γιὰ νὰ
ὕπενθυμίξῃ μὲ τὸν ἐπιβλητικώτερο τρό-
πο στίς γενεὰς τῶν Ἑλλήνων τὴν κοινὴ
μοῖρα ὅλων τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν ποῦ ἐμε-
γαλοῦργησαν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

Τ. ΜΑΝΕΤΤΑΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ κυβερνᾶν εἶναι τέχνη ἀσχετος μὲ πᾶ-
σαν ἰδεολογίαν.

— Κατὰ τὸν Σοπενχάουερ μόνον ὁ ἀνθρω-
πος ἐξ ὅλων τῶν ζώων εὐχαριστεῖται νὰ κά-
μνῃ τοὺς ἄλλους νὰ ὑποφέρουν, χωρὶς ὁ ἴδιος
νὰ κερδίζει τίποτε.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ

Εἰς τὴν Θράκην τὰ Χριστούγεννα ἐωρτάζοντο μὲ μεγάλην χαράν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἔθιμον τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων νὰ τρώγουν χοιρινὸ κρέας, διενηργεῖτο μεγάλο ἐμπόριον χοίρων. Εἰς τὰ βορειότερα μέρη ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ δασώδεις περιοχαὶ καὶ ἀφθονεῖ τὸ βαλανίδι, ἐτρέφοντο χοῖροι κατὰ πολυάριθμα κοπάδια καὶ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων, εἰδικοί ἔμποροι, λεγόμενοι τζελέπηδες, μετέφερον αὐτοὺς εἰς τὰ νοτιώτερα μέρη διὰ ξηρᾶς καὶ χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦν κανένα μέσον συγκοινωνίας. Αἱ ἀφηγήσεις αὐτῶν, ὁδηγοῦντες μὲ τοὺς βοηθοὺς των διὰ μέσου τῶν παγετῶνων καὶ τῶν χιόνων τοὺς χοίρους των καὶ διασχίζοντες ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τῆς θαλάσσης ὁλόκληρον τὴν Θράκην, ἦσαν λίαν

ἐνδιαφέρουσαι, διότι δὲν ἔλειπον αἱ περιπέτειαι καὶ αἱ συγκρούσεις αὐτῶν μὲ διάφορα στοιχεῖα.

Καθιερωμένη ἡμέρα καθ' ἣν ἐξεκίνουν (τὰ ἐσκάριζαν, ὡς ἔλεγαν) ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἀγορᾶς ἦτο ἡ 12η Δεκεμβρίου, ἦτοι τοῦ ἀγίου Σπυρίδωνος καὶ ἔφθανον κατὰ τὰς παραμονὰς εἰς τὴν παραλίαν.

Ἀξιόλογον κέντρον ὅπου συνήρχοντο πολλοὶ ἐμπορευόμενοι διὰ νὰ ἀγοράσωσι χοίρους ἀπὸ τοὺς τζελέπηδες ἦτο τὸ χωρίον Αὐδήμιον. Οἱ κάτοικοι τοῦ Αὐδημίου ξενητευόμενοι διαρκῶς, δὲν διέκοπτον τὸν δεσμόν των μὲ τὴν ἰδιαιτέραν των πατρίδα. Γνωρίζοντες δὲ καλῶς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν, ἦσαν μοναδικοί διὰ τὸ ἐμπόριον αὐτὸ τῶν χοίρων· διὸ καὶ ἠνάγ

καζον τοὺς ἄλλους ἐμπόρους νὰ ἐρχονται εἰς Αὐδήμιον πρὸς συνάντησίν των. Τὸ χωρίον τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐλάμβανε ἐξαιρετικὴν ὄψιν. Τὰ καφενεῖα ἦσαν κατὰ μέτρα καὶ διαρκῶς ἐγίνοντο ἀγοραπωλησίαι.

Πλὴν ὅμως τῶν μεταφερομένων ἐκ τῶν βορείων μερῶν, ὑπῆρχον καὶ θρεπτοὶ χοῖροι, τοὺς ὁποίους ἔτρεφον πολλοὶ εἰς τὰς οἰκίας των καὶ οἱ ὅποιοι διέφερον ἀπὸ τοὺς τοῦ ἐμπορίου. Ἐκτὸς δὲ ἦσαν περισσότερον θρεμμένοι, ἦτο καὶ τὸ κρέας των νοστιμώτερον, τὸ δὲ λίπος των ἦτο στερεώτερον καὶ δὲν ἔλυωνε εὐκόλως. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἦτο καὶ τὸ κύριον γνώρισμά των.

Αἱ κοινότητες τῆς Θράκης τὰς ἡμέρας αὐτὰς πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν κατοίκων ἐκοπτοὶν νομίσματα ἐκ χαρτονίου, μικρᾶς ἀξίας (μῖα δεκάρας) τὰ ὁποῖα ἐκυκλοφόρουσαν ἐντὸς τῆς κοινότητος καὶ ἠδύναντο οἱ κάτοχοι αὐτῶν νὰ τὰ κόπτωσιν εἰς δύο ἢ καὶ εἰς τέσσαρα τεμάχια, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν των, ὁπότε καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν μετεβάλλετο εἰς τὸ ἥμισυ ἢ εἰς τὸ τέταρτον τῆς δεκάρας. Εἶχον δὲ ἐπάνω τὴν σφραγίδα τῆς κοινότητος καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο τὸ περισσότερον διὰ τὴν ἀγορὰν κηρίων καὶ εἰς τὴν περιφορὰν τοῦ δίσκου τῆς ἐκκλησίας.

Αἱ ἐκκλησίαι ἐσήμαινον ὀλίγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἦσαν δὲ ὑποχρεωμένοι ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἐπήγγαιναν εἰς τὰ σπίτια των καὶ ἐκάθηντο εἰς τὴν τράπεζαν.

Σύνηθες φαγητὸν ἦσαν αἱ οὖματιές, ἦτοι τὰ ἔντερα τοῦ χοίρου γεμιζόμενα μὲ ρύζι ἀναμεμιγμένον μὲ ἐντόσθια ψιλοκομμένα καὶ μὲ διάφορα μυρωδικά, καὶ ἀφοῦ ἐμαγειρεύοντο ἔβαζαν αὐτογέλομον καὶ ἐγίνετο ὠραία σούπα. Ὑπῆρχε δὲ ἔθιμον νὰ μοιράζων τὴν ὥραν ἐκείνην, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸ φαγητὸν αὐτὸ οἱ εὐπορώτεροι εἰς διαφόρους πτωχοὺς συγγενεῖς των καὶ φίλους των, οἱ ὅποιοι, εἴτε διὰ λόγους βαρυτάτου πένθους, εἴτε ἐξ ἄλλης αἰτίας δὲν θὰ ἐμαγεύεον τὴν νύκτα ἐκείνην.

Τὸ ἀπόγευμα ἐγίνετο λειτουργία

μετ' ἀρχιεπισκόπου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον μέρος ὅλοι οἱ ἱερεῖς καὶ ἀποτελοῦντες χορὸν ἑψάλλον πρὸ τῆς Ὁραίας Πύλης, ἐκ τούτου δὲ οἱ χωρικοὶ ἔλεγον ὅτι «χορεύον οἱ παπάδες», ἢ «ἄντε νὰ πᾶμε σ' ἐκκλησίαν νὰ διοῦμε ποὺ θὰ χορεύον οἱ παπάδες».

Ἐκτὸς δὲ τῶν σημάτων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι εἰδοποιοῦντο περὶ τῆς ἐνάργεως τῆς θείας λειτουργίας, ὑπῆρχε καὶ εἰδικὸς κῆρυξ, λεγόμενος «κράχτης», ὅστις περιερχόμενος εἰς τὸ χωρίον ἐφώναζε ψάλλον παρατεταμένως: «Ἡ ὥρα τῆς ἐκκλησίας ἐφθάσε, ὠρίσατε στήν ἐκκλησίαν». Ἐνίοτε ἔκρουε καὶ τὰς θύρας τῶν πλέον ἐπισήμων, διότι ἐὰν δὲν παρευρίσκοντο ὅλοι οἱ προύχοντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁ ἱερεὺς ἐβραδυνόρει καὶ δὲν ἔλεγε τὸ «Χριστὸς γεννᾶται».

Ὁ κράχτης αὐτὸς ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ κατὰ τὰς κηδείας, ἀγγέλλων διὰ τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἀποθανόντος καὶ κατέληγε εἰς τὸ στερεότυπον: «Ὁρίσατε στὸ λείψανον».

Ἡ ἐορτὴ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἡρχίζεν ἀπὸ τὸ πρωὶ τῆς παραμονῆς. Τὰ παιδιά, ὅπως καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, περιήρχοντο εἰς τὰ σπίτια καὶ ἔλεγον τὰ κάλλαντα, πλὴν δὲ τῆς ἀναγγελίας τῆς γεννήσεως τοῦ θείου βρέφους καὶ τῆς ἐνάργεως τοῦ νέου ἔτους ἔλεγον καὶ πολλὰ ἐγκώμια διὰ τὰ πρόσωπα τοῦ σπιτιοῦ. Ἠρχίζον δὲ ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην:

Σένα σὲ πρέπει' ἀφέντη μου
καρέκλα ἀσημένια,
γιὰ ν' ἀκουμπᾷ ἡ μέση σου
ἢ μαργαριταρένια.

Καὶ πάλι ξαναπρέπει σου
στὶς λίρες νὰ καθήσης,
μὲ τὸνα χέρι νὰ μετρᾷς
μὲ τᾶλλο νὰ δανίζης.

κ.τ.λ. Εἰς δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν:

Σένα σὲ πρέπει' ἀφέντη μου
ὦρα καὶ καλαμάρι,
μπογιοῦτζα σαμουρόγωνα
καὶ σπῖτι στὸ Φανάρι.

Διὰ τὴν οἰκοκυρὰν μεταξὺ ἄλλων ἔλεγον:

Ὅταν σ' ἐγέννα ἡ μάνα σου
ὅλα τὰ δέντρα ἀνθοῦσαν

καὶ τὰ πουλιὰ ἀπ' τὶς φωλῆς
καὶ κεῖνα κελαηδοῦσαν.

Ὅταν σειστῇς καὶ λυγιστῇς
καὶ πῆς στὴν ἐγκλήσιά σου,
βάξεις τὸν ἥλιο πρόσωπο
καὶ τὸ φεγγάρι στῆθος
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερό
βάξεις καμαροφρέδι

Διὰ τὸν υἱόν:

Κυρά μου τὸν υἱόκα σου,
κυρά μ' τὸν ἀκριβό σου,
στὰ γράμματα τὸν ἔβανες
παπὰ γιὰ τὰ τὸν κἀνης.

κ.τ.λ. Καὶ διὰ τὴν κόρην:

Κυρά μ' τὴ θυγατέρα σου
νύφη γὰ τὴ στολίσης
μὲ τὰ χρυσὰ τὰ στέφανα
καὶ τὰ ἀργυρὰ λαμπάδες
καὶ μὲ τὰ σουρλοντούμπανα
καὶ τοὺς μπαμπουχανάδες.

κ.τ.λ. Ὅταν δὲ ἐξηντιλοῦντο τὰ ἐγκώ-
μια καὶ ἀκόμη δὲν ἐκατέβαιναν ἡ οἰ-
κοκυρὰ γὰ ξενιάση (φιλοδορήση),
ἔλεγαν:

Ἐφαγαμε τὸν πετεινὸ
θὰ φάμε καὶ τὴν κότα,
δώστε μας καὶ τὸν κόπο μας
γὰ πᾶμε σ' ἄλλη πόρτα.

— Καὶ τὴ χερόν! καὶ εἰς ἔτα (ἔτη) πολλὰ!

Ἐὰν δὲ καὶ πάλιν δὲν συνεκινου-
ντο οἱ οἰκόδεσπόται, τότε ἤρχιζον αἱ
σατυρικά παραλλαγὰ ἐκ τῶν ὁποι-
ων παραθέτομεν τὰς ἐξῆς:

Σένα σὲ πρέπ' ἀφέντη μου
νιγροβᾶς καὶ δοκανίκι
γὰ σὲ τραβοῦνε τὰ σκυλιὰ
καὶ πέντε δέκα λύκοι.

Κυρά μ' τὴ θυγατέρα σου
βάλτηνα στὸ ζεμπίλι
καὶ κρέμασέ την ἀψηλὰ
γὰ μὴν τὴν τρώω οἱ ψύλλοι!

καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα παραλείπομεν.

Τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Πρω-
τοχρονιάς τὰ ἔλεγαν μικρὰ παιδιὰ,
ἕως 12 ἐτῶν, ἀπὸ τὸ πρῶτο ἕως τὸ
μεσημέρι τῆς παραμονῆς. Τῶν Φώ-
των ὅμως τὰ ἔλεγαν καὶ παιδιὰ μι-
κρὰ ἕως τὸ μεσημέρι τῆς παραμονῆς,
ἀλλὰ τὰ ἔλεγαν καὶ μεγάλοι τὴν νύ-
κτα, οἱ ὁποῖοι ἐγύριζαν μὲ φανάρια
εἰς τὰ σπίτια, τὰ δὲ φιλοδορήματα
ἐρρίπτοντο ἀπὸ τὸ παράθυρον, τυλι-
γμένα μέσα εἰς ἓνα πανί, τὴν ἀκραν
τοῦ ὁποίου ἤναπτον, διὰ γὰ φανοῦν
ἐκεῖ ποὺ θὰ ἐπιπτα.

Ε. Ζ.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΔΙΚΗΜΕΝΟΙ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

TOY κ. TAKH MANETTA

Θεμιστοκλῆς!...

Καὶ τί δὲν κλείει μέσα του τὸ δοξα-
σμένο τοῦτο ὄνομα!...

Ἡ θύμησί του μᾶς φέρνει στὸ νοῦ τὸ
δημιουργὸ τῆς δόξας καὶ τοῦ μεγαλείου
τῶν Ἀθηνῶν, τὸ μεγαλοφυὲ πολ τιμὸ
ποῦ ἔκτισε τὸν Πειραιᾶ, τὸν διοργανωτὴ
τοῦ ἰσχυροῦ ἐκ 200 τριήρων Στόλου, τὸ
δεξιὸ διπλωμάτη ποῦ ἔνωσε ὅλους τοὺς
Ἕλληνας σὲ κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Περ-
σῶν, τὸν ἐνδοξο ναύαρχο τοῦ Ἀρτεμι-
σίου καὶ τῆς Σαλαμῖνος, τὸ μεγάλο ἐ-
ξόριστο!...

Σὲ κάθε μεγάλο κίνδυνο οἱ Ἀθηναῖοι
τρέχαν κοντὰ του καὶ ὅταν πιά ὁ κίνδυ-
νος δὲν τοὺς φόβιζε τὸν λησιμονοῦσαν καὶ
στὸ τέλος δὲν δίστασαν γὰ τὸν ἐξοστρα-
κίσουν.

Στὰ 470 π. Χ. τὸν μέγαν αὐτὸν
νοῦν, ποῦ τόσο ἦταν ἀκόμα χρήσιμος
στὴν πατρίδα του τὸν ἐξώρισαν καὶ στὰ
461, εἴκοσι χρόνια ὕστερα ἀπ' τὴ ναυ-
μαχία τῆς Σαλαμῖνος, πέθανε ἀξάφνα
στὴ Μαγνησία μακριὰ ἀπ' τὴν πατρίδα
του, ποῦ τόσο ἀγάπησε καὶ ἐδόξασε, μὲ
τὴν ψυχὴ του πλημμυρισμένη ἀπ' τὸ
δηλητήριο τῆς ἀχαριστίας. Πέθανε μα-
κριὰ ἀπ' τὴν πατρίδα του, ξένος τοῦ βα-
σιλείως τῶν Περσῶν. Ὁ Θουκυδίδης μᾶς
βεβαιεῖ ὅτι πέθανε ἀπὸ ἀρρώστεια, ἡ δὲ
παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἠτύοντόνησε μὲ
αἷμα ταύρου.

Ἡ Νέμισις ὅμως θέλησε γὰ διασωθῇ
ὡς τὰ σήμερα ἓνα ὄστρακο ἀπὸ τὰ τόσα
τῆς καταδίκης του στὴν ἐξορία μὲ τὴν
ἐπιγραφὴ «Θεμιστοκλῆς Φρεάριος» μέ-
σα στὸ ἱερὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς γιὰ γὰ
ὕπενθυμιζῇ μὲ τὸν ἐπιβλητικώτερο τρό-
πο στίς γενεὰς τῶν Ἑλλήνων τὴν κοινὴ
μοῖρα ὅλων τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν ποῦ ἐμε-
γαλοῦργησαν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

T. MANETTAS

ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ κυβερνᾶν εἶναι τέχνη ἄσχετος μὲ πᾶ-
σαν ἰδεολογίαν.

— Κατὰ τὸν Σοπενχάουερ μόνον ὁ ἀνθρω-
πος ἐξ ὅλων τῶν ζώων εὐχαριστεῖται γὰ κά-
μνη τοῦς ἄλλους γὰ ὑποφέρουν, χωρὶς ὁ ἴδιος
γὰ κερδίζει τίποτα.